

Viyana İlkokullarında Okuyan Türk Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma*

An Investigation on Reading and Library Use Habits of Turkish Students Studying in Primary Schools in Vienna

Bülent Yılmaz**

Öz

Bu çalışma, Viyana ilkokullarında okuyan Türk öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerine yapılan bir araştırmanın sonuçlarını sunmaktadır. Araştırma verileri Viyana'daki 7 ilkokulun dördüncü sınıfında bulunan 108 Türk öğrenci, 94 öğrenci velisi, 17 sınıf öğretmeni, 7 Türkçe dersi öğretmeni, 7 okul müdürü, 12 halk kütüphanecisi ve 1 okul kütüphanecisine uygulanan anketler ile elde edilmiştir. Ayrıca, aynı kişilerle resmi ve resmi olmayan görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığına yeterince sahip olmadıkları anlaşılmıştır. Bu alışkanlıkları kazanmada önemli role sahip aile ve öğretmenler öğrencilerle yeterince ilgilenmemektedirler. Okullarda ciddi bir kütüphane sorunu bulunmaktadır. Öğrenciler Türkçe okuma materyali bulmakta güçlükler yaşamaktadırlar. Okul ve sınıf kitaplıkları çoğunlukla yeterli ve işlevsel değildir. Yoğun biçimde televizyon izleme okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını olumsuz yönde etkilemektedir. Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarına ilişkin sorunlarının çözümü için aile ve öğretmenler bu konuda eğitilmeli; okul kütüphaneleri nitelikli Türkçe materyal ile işlevsel duruma getirilmeli; okullardaki Türkçe ders saatleri artırılmalı ve bu derslerin içerikleri gözden geçirilmelidir.

Anahtar Sözcükler: Okuma alışkanlığı, Kütüphane kullanma alışkanlığı, Çok kültürlü toplum.

*Bu makale Doç. Dr. Bülent Yılmaz ve Kemal Cindi tarafından Uluslararası Çocuk Literatürü ve Okuma Araştırması Enstitüsünün işbirliği ve Avusturya Kültür Bakanlığının desteği ile gerçekleştirilen araştırmaya dayanmaktadır.

**Doç. Dr.; Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü öğretim üyesi (byilmaz@hacettepe.edu.tr).

Abstract

This paper reports the findings of a research project on the reading and library use habits of Turkish students of primary schools in Vienna. Data were gathered through a number of questionnaires which were filled out by 108 fourth grade students of Turkish descent based in 7 Viennese primary schools, 94 parents, 17 classroom teachers, 7 Turkish language teachers, 7 headmasters, 12 public librarians and 1 school librarian. Both formal and informal interviews were also conducted with the same subjects. We found that students lack proper reading and library use habits. Parents and teachers, who should play an important role in this process, are not adequately involved. Schools have a serious library problem. Students experience difficulties in finding books in Turkish. School and classroom libraries are not adequate and they are mostly dysfunctional. Reading and library use habits are negatively affected by heavy viewing of television programs. We conclude that parents and teachers should be educated; that school libraries should be made functional and stocked with Turkish material of good quality; and that the number of hours of Turkish language courses should be increased and the contents of such courses should be revised.

Keywords: *Reading habits, Library use habits, Multicultural society.*

Giriş

Toplumsal gelişme ve bireysel yetkinleşmenin temel kaynaklarından sayılan okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları, diğer alışkanlıklarda olduğu gibi, belirli koşulları gerektiren bir sürecin ürünü/sonucu olarak ortaya çıkabilir. Okuma alışkanlığı; "Bireyin bir gereksinim ve zevk kaynağı olarak algılanması sonucu, okuma eylemini yaşam boyu sürekli ve düzenli bir biçimde ve eleştireci/irdeleyici bir nitelikte gerçekleştirmesidir" (Yılmaz, 1993, s. 30). Kütüphane kullanma alışkanlığı için yapılacak bir tanım da benzer içerikte olacaktır. "Okuma" teriminin yerine "kütüphane kullanma" terimi konularak aynı çerçevede yapılacak bir tanımlama bu alışkanlık için açıklayıcı niteliktedir. Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının kazanılmasına ve geliştirilmesine olanak sağlayan bireysel ve toplumsal koşullar için genel bir çerçeve çizilebilir görünmektedir. Bu konuda duyarlı ve bilinçli davranabilen aile ile öğretmen çocukta okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının temellerinin atılma-

sında başlıca rolü oynarlar. Bireylerin içinde yaşadıkları toplumun eğitim-kültür yapısı, ekonomik gelişmişlik düzeyi, kütüphane sistemi ve düşünce özgürlüğüne ilişkin koşullar ise incelenen alışkanlıkların toplumsal boyutları anlamına gelmektedir.

Özetlenen bu genel içerik çerçevesinde, çok kültürlü bir toplumda okuma alışkanlığının etnik azınlık çocukları için işlevi “kültürel uyuma katkı” olarak tanımlanabilir. Okuma alışkanlığı çocukların zihinsel yeteneklerini ve kişiliklerini geliştirir, toplumsallaşmaya katkı sağlar ve eğitimi destekler. Çok kültürlü bir toplumda bu genel işlevlerinin yanı sıra, okuma alışkanlığının, çocuğun her iki dilde (anadili ve içinde yaşadığı toplumun dili) sözcük dağarcığını, gramer yeterliliğini, düşünme gücünü, iletişimini geliştireceği; ev sahibi toplumun yaşama biçimini anlamasını kolaylaştıracağı belirtilmektedir (Stadler, 1980, s. 330-331). Ayrıca, okuma, bireysel bir etkinlik olmanın ötesinde çocuğun kendi etnik grubuna bağlanmasını ve kültürel miraslarını korumasını da destekler (Simsova, 1992, s. 28). Okumanın sözü edilen toplum yapısındaki işlevi dil konusunda yoğunlaşmaktadır. Dil en başta bir okuma aracı (Simsova, 1992, s. 28), bu anlamda bilgiye aracılık eden bir güç ve dolayısıyla kültüredür (Freire ve Macedo, 1998, s. 100). Çocukta dili geliştiren bir araç olarak okumanın kültürel uyuma katkısı, onun kültürel kimliğinin oluşumuna yardımcı olmak noktasında yoğunlaşmaktadır. Bu anlamda, Vogt (1980, s. 294), içinde yaşanan ülkeye ait edebi eserlerin etnik dilde verilmesinin kültürel kimliğin yaşatılmasındaki önemine dikkat çekmektedir.

Benzer işlevlere sahip kütüphane kullanma alışkanlığının da etnik topluluk üyelerinin, kendilerini marjinal olmaktan kurtaracak dönüşümü sağlama-larına yardımcı olacağı (Simsova, 1980, s. 247); o toplum için kültürlerarası anlayış ve ilişkilerin geliştirilmesine, kültürel çeşitliliğin artırılmasına, kültürlerarası geçişin kolaylaştırılmasına ve toplumsal bütünleşmeye katkıda bulunacağı (Mylopoulos, 1985, s. 23-24) söylenebilir. IFLA'nın (1992) azınlıklara yönelik kütüphane hizmetleri konusunda standartlar geliştirmiş olması konunun önemini ortaya koymaktadır.

Bu önemi dikkate alan, Sağlamtuç'un (1986) Almanya'daki Türklere yönelik halk kütüphanesi hizmetleri konusunda o zamanki Federal Almanya'da 1983 yılında gerçekleştirdiği araştırmada, Türklere yönelik kütüphane hizmetlerinde çeşitli sorunların söz konusu olduğu ve bu sorunların çözümü için Türkiye ve Almanya hükümetlerinin ortak çaba göstermesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, bu alışkanlıklara yönelik olarak yapılacak araştırmalar ilgili ev sahibi ve etnik topluluğa ilişkin durumun irdelenmesine olanak sağlamaktadır.

Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları sıklıkları konusunda uluslararası bir standart olmamasına karşın Amerikan Kütüphane Derneği'nin (ALA, 1978) önerilerinden yararlanarak günümüz için okuma sıklıklarına/düzyelerine göre okuyucuları ve kullanıcıları şöyle gruplandırabiliriz:

Zayıf okuyucu	:2 ayda 1 kitap ve daha az okuyan
Orta düzeyde/sıklıkta okuyan okuyucu	: Ayda 1 kitap okuyan
Üst düzeyde (çok okuyan) okuyucu	: Ayda 2 kitap ve daha fazla okuyan
Az kullanan kullanıcı	: Halk kütüphanesini 2 ayda 1 kez ve daha az kullanan kullanıcı
Orta sıklıkta kullanan kullanıcı	: Halk kütüphanesini ayda 1 kez kullanan kullanıcı
Sık kullanan kullanıcı	: Halk kütüphanesini ayda 2 kez ve daha fazla kullanan kullanıcı.

Araştırmamızda bu sıklıklar esas alınacaktır.

Avusturya, yabancı nüfusun ve bu yabancı nüfus içerisinde de Türklerin yoğun olarak yaşadığı Avrupa'nın çok kültürlü toplumlarından birisidir. Aynı çok kültürlülüğü başkent Viyana'da da görmek olanaklıdır. Avusturya nüfusunun %9,1'ini, Viyana nüfusunun da %16,9'unu Avusturya vatandaşı olmayanlar oluşturmaktadır. Türkler Avusturya nüfusu içinde %1,8, yabancılar içinde

ise %18,9'luk bir orana sahiptir. Araştırma kapsamına alınan Viyana'da Türklerin genel nüfusa oranları %2,9 ve yabancı nüfus içindeki oranları ise %17'dir (ÖSTAT, 1998). Buradaki yabancılar ve Türk nüfus oranlarına Avusturya vatandaşlığına geçenler dahil değildir. Bunlar dahil edildiğinde yukarıdaki oranların anlamlı düzeyde yükseleceği söylenebilir. Dolayısıyla, araştırma sonuçları gerek Viyana'da yaşayan ve anadili Türkçe olanlar gerekse anadili Almanca olmayanlar açısından bakıldığında önemli bir nüfus dilimini ilgilendirecek niteliktedir.

Viyana ilkokullarında okuyan ve anadili Almanca olmayan öğrencilerin oranı %30,3'tür. Anadili Almanca olmayanların ise %27,7'sini anadili Türkçe olan öğrenciler oluşturmaktadır (BMUK, 1998a; 1998b).*

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma Viyana ilkokullarında okuyan ve anadili Türkçe olan öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerine 1999 yılında yapılan araştırmanın bazı sonuçlarını içermektedir. 1999'un Ocak-Ağustos ayları arasında gerçekleştirilen bu araştırmanın amaçları aşağıda verilmektedir:

- a) Viyana ilkokulunda okuyan ve anadili Türkçe olan öğrencilerin kitap okuma alışkanlıkları ve kütüphane kullanımları üzerine bilimsel bilgi sağlamak;
- b) Sözü edilen grubun okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını bütün boyutlarıyla incelemek;
- c) Ülkede gençler/çocuklar üzerine yapılan konuyla ilgili genel araştırmalara katkı sağlamak;
- d) Sözü edilen grubun okuma ve kütüphane kullanma konularındaki sorunlarına uygun çözüm önerilerinde bulunmak; ve
- e) Anadili Almanca olmayan diğer gruplarla ilgili yapılacak çalışmalara zemin hazırlamak.

*Araştırmamızın kuramsal alt yapısına ilişkin daha fazla bilgi için bkz. (Yılmaz, 2000).

Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerinde sürekli ve güncel araştırmalar yapılmalıdır. Sürekli ve güncel araştırmalar yapılmazsa bu konulardaki eğilim belirlenemez. Ayrıca, bu konularda yapılan araştırmalardan elde edilen veriler bir ülkede çocuklar ve gençlerle ilgili genel sorunların tanımlanmasına katkıda bulunur.

Bu araştırmada Viyana ilkokullarında okuyan ve anadili Türkçe olan öğrencilerin ne kadar sıklıkla okudukları, ne kadar sıklıkla kütüphane kullandıkları, hangi zamanlarda okudukları ve kütüphaneye gittikleri, okuyacakları kitapları nasıl seçtikleri, okuma ve kütüphane kullanım alışkanlıkları ile ilgili geçmişleri, hangi tür kitaplardan hoşlandıkları, daha çok nerede okudukları, daha çok hangi dilde okudukları, okudukları kitapları nereden edindikleri, neden okudukları ve kütüphane kullanma amaçları gibi konularda bulgular sunmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı

Araştırma “betimleme” yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma için Avusturya eğitim sisteminde çok önemli bir kavşağı ifade eden ve aynı zamanda okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları süreci açısından en uygun yılların (“altın yıllar”) ilki sayılan ilkokul 4. sınıf seçilmiştir. Araştırma evrenini oluşturan Viyana ilkokullarında okuyan ve anadili Türkçe olan 4. sınıf öğrencilerinin tam sayısı veri yokluğu nedeniyle tespit edilememiştir. Ancak, sözü edilen ilkokulların ilk dört sınıfında okuyan ve anadili Türkçe olan toplam öğrenci sayısı 5.333’tür. Bu sayıya dayanarak 4. sınıfta bulunan anadili Türkçe olan öğrenci sayısının bu sayının dörde bölünmesiyle elde edilen 1300-1500 arasında olacağı tahmin edilebilir. Araştırmada örneklem olarak alınan öğrenci sayısı 108’dir. Örneklemin evreni temsil oranı yaklaşık %7,2-%8,3 arasındadır. Yüzde 95 güven düzeyi ve ± 0.04 hoşgörür miktarında 2000 birimlik evren için uygun olan örneklem birimi sayısı 108’dir (Çıngı, 1990, s. 262). Araştırma örneklemini “basit rastgele örneklem” yöntemi ile seçilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan okullara ilişkin istatistiksel veriler Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1. Anket Uygulanan Okullardaki Öğrenci Sayıları

Okul adı	Toplam Öğrenci Sayısı	Toplam Türk Öğrenci Sayısı	4. Sınıf Toplam Öğrenci Sayısı	4. Sınıf Toplam Türk Öğrenci Sayısı	Anket Uygulanan 4. Sınıf Türk Öğrenci Sayısı
Gaullachergasse	228	84	56	14	14
Rötzergasse	214	69	51	16	16
Darwingasse	191	76	41	19	15
Einsiedlergasse	348	119	65	20	17
Selzergasse	294	73	56	13	11
Pöchlarstrasse	295	113	89	34	7
Quellenstrasse	289	104	57	24	24
Diğer	-	-	-	-	4*
Toplam	1859	638	415	140	108

Görüldüğü gibi, anadili Türkçe olan toplam 140 dördüncü sınıf öğrencisinin 108'ine ulaşılmıştır. Araştırmaya dahil edilen okullardaki 4. sınıf öğrencilerinin %33,7'si anadili Türkçe olan öğrencilerdir. Bu okullardaki toplam öğrenci sayısının %34,3'ünü anadili Türkçe olan öğrenciler oluşturmaktadır. Yani, bu okullar anadili Türkçe olan öğrencilerin yoğun olarak yer aldığı okullardır.

Araştırmada, hem sorunu bütün boyutlarıyla ele alma kaygısı, hem aynı konularda farklı tarafların görüşlerini elde etme düşüncesi, hem de bir grubun verdiği bilgiyi diğer grubun bilgisi ile karşılaştırma/denetleme isteği nedeniyle yedi ayrı gruba yedi tür anket uygulanmış ve bu gruplarla görüşmeler yapılmıştır. En büyük grupları oluşturan öğrencilerin ve velilerin %10'una ön test uygulanmış, ayrıca bir grup öğrenci (anket uygulanan öğrencilerin %12,9'u) ile görüşme de yapılmıştır. Anket uygulanan ve görüşme yapılan kişilerle ilgili bilgiler Tablo 2'de verilmektedir.

*Örneklem sayısını tamamlamak için araştırma kapsamı dışındaki okullardan seçilen öğrenci sayısı.

Tablo 2. Uygulanan Anket ve Yapılan Görüşme Sayıları

	Anket	Görüşme
Öğrenci	108	14
Veli	94	-
Sınıf Öğretmeni	17	-
Türkçe Öğretmeni	7	-
Okul Müdürü	7	2
Halk Kütüphanecisi	12	2
Okul Kütüphanecisi	1	-
Toplam	246	18

Yukarıda sıralanan tüm gruplar araştırma kapsamına alınan öğrencilerle ilişkisi olan kişilerden oluşmaktadır. Veliler anket uygulanan öğrencilerin velileri, öğretmenler aynı öğrencilerin öğretmenleri, okul müdürleri öğrencilerin okudukları okulların müdürleri, halk kütüphanecileri aynı öğrencilerin üye oldukları kütüphanelerin yöneticileridir. Böylece, buradaki her grubun verdiği bilgiyi diğeriyle zenginleştirmek ve/veya denetlemek olanaklı olmuştur.

Öğrencilerin, kendilerine uygulanan ankette üye olduklarını söyledikleri ve bu nedenle araştırma kapsamına alınan 12 halk kütüphanesi şunlardır: Leystasse, Skodagasse, Hütteldorferstrasse, Laxenburgerstrasse, Simmeringer Hauptstrasse, Hormayrgasse, Pappenheimgasse, Engerthstrasse, Pannaschgasse, Zirkusgasse, Grundsteingasse, Hasengasse.

Ayrıca, araştırma sırasında Viyana Türk Öğretmenler Derneği ve Türk Veliler Birliğinden yetkililerle resmi ve gayiresmi görüşmeler yapılmıştır. Viyana "Uluslararası Çocuk Literatürü ve Okuma Araştırması Enstitüsü" ile de görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programıyla bilgisayarda değerlendirilmiştir.

Bulgular ve Değerlendirme

Bu bölümde, araştırma kapsamına alınan öğrenciler ile bu öğrencilerin velilerine, okul müdürlerine, sınıf öğretmenlerine, Türkçe öğretmenlerine, okul

kütüphanecileri ve halk kütüphanecilerine uygulanan anket, yapılan görüşmeler ve gerçekleştirilen gözlemlerden elde edilen bulgular değerlendirilerek (yorumlanarak) sunulmaktadır.

Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarına İlişkin Genel Bulgular

Öğrencilerin * kitap okuma ve kütüphane kullanma sıklıkları Tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin Kitap Okuma ve Kütüphane Kullanma Sıklıkları

Kitap Okuma Sıklığı	Kütüphane kullanma sıklığı									
	2 ayda 1 kez ve				1 ayda 2 kez ve					
	Hiç gitmem		daha az		Ayda 1 kez		daha fazla		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Hiç okumam	41	89	4	9	1	2	0	0,0	46	100
		%59		%29		%5		%0		%43
2 ayda 1 kitap ve daha az	18	47	8	21	11	30	1	2	38	100
		%26		%57		%55		%20		%35
Ayda 1 kitap	8	47	2	18	7	35	0	0,0	17	100
		%12		%14		%35		%0		%16
1 ayda 2 kitap ve daha fazla	2	29	0	0	1	14	4	57	7	100
		%3		%0		%5		%80		%6
Toplam	69	64	14	13	20	18	5	4	108	100
		%100		%100		%100		%100		%100

*Araştırma kapsamındaki anadili Türkçe olan öğrenciler kastedilmektedir. Bundan sonra "öğrenciler" denilecektir.

Öğrencilerin yaklaşık %40'ının kitap okumadığı, bunu "zayıf" bir okuma alışkanlığını ifade eden "2 ayda 1 kitap ve daha az" okuyan öğrencilerin (%35) izlediği anlaşılmaktadır. Bu iki grubun toplamı %77,8 gibi yüksek bir orana ulaşmaktadır. En küçük azınlığı ise güçlü okuma alışkanlığına sahip öğrenci grubu oluşturmaktadır.

Öğrenci velilerinin, çocuklarının okuma alışkanlığına sahip olup olmadıklarına yönelik soruya verdikleri yanıtlar bu oranları doğrular niteliktedir. Çocuklarının okuma alışkanlığına sahip olmadıklarını ve/veya zayıf okuma alışkanlığına sahip olduklarını söyleyen velilerin oranı %71,3'tür.

Sınıf öğretmenlerinin %70,6'sı ve Türkçe öğretmenlerinin de %85,7'si öğrencilerin "hiç kitap okumadıklarını" ya da "az okuduklarını" belirtmişlerdir. Hem sınıf hem de Türkçe öğretmenlerinin tümü "sık kitap okuyan" öğrenci bulunmadığını ifade etmişlerdir. Okul kütüphanecisi de Türk öğrencilerin genellikle az okuduklarını dile getirmiştir.

Türk öğrencilerin Avusturyalı ve diğer etnik topluluk öğrencilerine göre nasıl bir okuma alışkanlığına sahip olduklarını belirlemeye yönelik bulgulara göre, sınıf öğretmenlerinin yaklaşık üçte ikisi (%70,6) Türk çocuklarının Avusturyalı öğrencilere göre, %17,6'sı da diğer etnik toplulukların öğrencilerine göre daha az okuduklarını söylemişlerdir. Sözü edilen öğretmen grubunun %29,4'ü Türk öğrencilerle Avusturyalı öğrenciler arasında, %82,3'ü de Türk öğrenciler ile diğer etnik toplulukların öğrencileri arasında okuma alışkanlığı konusunda bir fark olmadığını belirtmişlerdir. Türk öğrencilerin diğer iki gruba göre daha çok kitap okuduklarını belirten sınıf öğretmeni bulunmamaktadır. Okul kütüphanecisi de Türk öğrencilerin Avusturyalı öğrencilere göre daha az okuduklarını ancak diğer etnik topluluk öğrencileri ile aralarında bir fark olmadığını belirtmiştir.

Tablo 3'te de yer aldığı üzere, en güçlü kütüphane kullanma alışkanlığına sahip olanlar en küçük dilimi oluşturmaktadır. Halk kütüphanesine "hiç gitmeyenlerle", zayıf bir kullanımı ifade eden "2 ayda 1 kez ve daha az" gidenlerin toplamı %76,9'a ulaşmaktadır. Bu verilere göre ciddi bir kütüphane kullanma alışkanlığı sorunundan söz edilebilir. Özellikle, güçlü ve orta düzeyde kü-

tüphanne kullanma alışkanlığına sahip olanların oranının toplam içinde dörtte birin altında kalması düşündürücüdür.

Kütüphanne kullanma alışkanlığına sahip olanlar içinde “orta sıklığın” ağırlıkta olduğu, bunu “zayıf” kullanımın izlediği ve “sık” kullanımın en düşük orana sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrenci velilerinin yarıya yakını (%47,9) çocuklarının kütüphanne kullanma alışkanlığına “sahip olmadıklarını”, üçte biri (%33) de “kısmen sahip olduklarını” belirtmişlerdir. Bu oran (%80,9) öğrenci anketinden elde edilen kütüphanneye hiç gitmeyenlerle seyrek gidenlerin oranına (% 76,9) çok yakın bir orandır. Kısacası, gerek öğrenci gerekse veli anketinden elde edilen bulgular öğrencilerin çok büyük çoğunluğunun kütüphanne kullanma alışkanlığına ya sahip olmadığını ya da bu alışkanlıklarının zayıf olduğunu ortaya koymaktadır. Öğrencilerin sınıf ve Türkçe öğretmenleriyle üye oldukları halk kütüphanesinde çalışan kütüphanecilerin verdiği bilgiler de sözünü ettiğimiz bulguları destekler niteliktedir.

Sınıf öğretmenleri, genelde (%58,8) Türk öğrencilerin Avusturyalı öğrencilerden daha az kütüphanne kullandıklarını, diğer etnik grup çocukları ile ise aralarında fark bulunmadığını düşünmektedirler. Benzer kanıya halk kütüphanecilerinin de sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 3’te dikkati çeken bir başka önemli nokta da, çocukların okuma alışkanlıkları ile kütüphanne kullanma alışkanlıkları arasındaki ilişkidir. İlgili verilere göre, çocuklarda bu alışkanlıklardan birisine sahip olmanın diğer alışkanlığa sahip olma olasılığını artırdığı söylenebilir. Örneğin; okuma alışkanlığına sahip olmayan (hiç okumayan) öğrenciler arasında kütüphanne kullanan öğrenci bulunmamaktadır. Sık kitap okuyan öğrencilerin %57,1’i aynı zamanda kütüphanneyi de sık kullanmaktadırlar.

Öğrencilerin Okuma Nedenleri, Yerleri, Zamanları ve Hoşlandıkları Kitap Türleri

Öğrencilerin büyük çoğunluğu hoşlandıkları için, daha güzel konuşmak için ve aileleri istediği için kitap okuduklarını dile getirmişlerdir.

Araştırma verilerine göre, okuma alışkanlığına sahip öğrencilerin tamamına yakını (%96,8) kitap okuma yeri olarak evlerini tercih etmektedirler. Okulda ve halk kütüphanesinde okumayı tercih eden öğrencilerin oranı son derece düşüktür (%3,2).

Kitap okuduğunu söyleyen öğrencilerin daha çok ne zaman kitap okuduklarına ilişkin verileri içeren tablo (Tablo 4) aşağıdadır.

Tablo 4. Öğrencilerin Kitap Okuma Zamanları

Ne zaman okuduğu	N	%
Akşamları	18	29,0
Hafta sonları	15	24,2
Boş zaman bulduğunda	28	45,2
Diğer	1	1,6
Toplam	62	100,0

Öğrencilerin yaklaşık yarısı boş zaman bulduklarında okuduklarını belirlerken, bunu akşamları okumayı tercih edenler izlemektedir. Bu bulgular, öğrencilerin kitap okumaya düzenli bir biçimde zaman ayırmadıklarını göstermektedir. Okuma alışkanlığının elden geldiğince düzenli okumayı gerektirdiği göz önüne alınırsa, sözü edilen alışkanlığa sahip olan öğrencilerin dahi bu alışkanlığı geliştirememesi ve hatta kaybetme riski bulunmaktadır.

Tablo 5 verilerine göre, öğrenciler tarafından en çok okunan kitap türü masallardır. Bunu, birbirine yakın oranlarla çizgi romanlar, macera kitapları ve bilgi veren (fen) kitaplar izlemektedir. Öğrencilerin en az tercih ettikleri kitap türleri ise biyografi ve polisiye kitaplardır. Yaptığımız görüşme ve gözlemlere dayanarak öğrencilerin kitap türleri konusunda seçim yapma bilgi ve olanağına fazlaca sahip olmadıkları, çünkü genelde bildikleri türün Nasrettin Hoca ve Keloğlan ile (ki bunlar da masaldır) sınırlı olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Öğrencilerin Hoşlandıkları Kitap Türleri

Kitap türleri	N	%
Macera kitapları	10	16,1
Masallar	24	38,7
Çocukluk anıları	6	9,7
Polisiye romanlar	2	3,2
Çizgi romanlar	11	17,7
Bilgi veren kitaplar	9	14,5
Toplam	62	100,0

Hem Türkçe öğretmenleri hem de halk kütüphanecileri öğrencilerin yukarıda belirtilen kitap türlerinden hoşlandıklarını belirtmişlerdir. Okul kütüphanecisi bu konuda bir fikri olmadığını söylemiştir.

Öğrencilerin hangi dilde kitap okuduklarına ilişkin bulgular Tablo 6'da verilmektedir.

Tablo 6. Öğrencilerin Okudukları Kitapların Dili

Kitap okuduğu dil	N	%
Türkçe	3	4,8
Almanca	30	48,4
Her iki dil	28	45,2
Diğer	1	1,6
Toplam	62	100,0

Öğrencilerin yaklaşık yarısı Almanca kitap okumayı, diğer yarısı da her iki dilde (Almanca-Türkçe) okumayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Türkçe kitap okumayı tercih edenlerin oranı son derece düşüktür. Yapılan görüşmelerde, öğrenciler bu oranın düşük olma nedenini, "Almanca kitap bulmanın Türkçe kitap bulmaya göre çok daha kolay olduğu" biçiminde açıklamışlardır. Öğrencilerin daha çok Almanca kitap okudukları bulgusu sınıf öğretmenleri tarafından da desteklenmiştir. Her iki dilde de kitap okuyan öğrenci oranının yarıya yakın olması kültürel uyum açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir.

Öğrencilerin Okuyacakları Kitapları Seçme ve Edinme Yöntemleri

Okuma alışkanlığına sahip öğrencilerin, okumak istedikleri kitapları nasıl seçtiklerine ilişkin yanıtları Tablo 7'de verilmektedir.

Tablo 7. Öğrencilerin Okuyacağı Kitabı Seçim Yöntemleri

Nasıl seçtiği	N	%
Annem-babam yardım eder	5	8,1
Öğretmenim yardım eder	7	11,3
Arkadaşlarım yardım eder	3	4,8
Kendim seçerim	46	74,2
Diğer	1	1,6
Toplam	62	100,0

Öğrencilerin yaklaşık dörtte üçü okuyacakları kitapları kendileri seçmektedirler. Bu konuda öğretmenlerin katkısı az olmakla birlikte (%11,3) anne-babalarından (%8,1) yüksek görünmektedir. Buna göre, öğrencilerin okuyacakları kitapları seçme konusunda yeterince yönlendirilmedikleri ortaya çıkmaktadır. Kitap seçimi bu yaş çocuklar için okuma alışkanlığının gelişimini belirleyecek oldukça önemli bir olgudur. Çocukların, özellikle aile ve öğretmenlerden seçim konusunda yardım alamayışları önemli bir eksikliklerdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun zayıf düzeyde okuma alışkanlığına sahip oldukları düşünülürse, kitap seçim işini öğrencilerin kendilerinin yapmaları, eğitim ve ilgilerine uygun kitap seçmemeleri olasılığı nedeniyle, onları kitap okumaktan soğutabilecektir.

Tablo 8 öğrencilerin okumak istedikleri kitapları nasıl/nereden edindiklerine ilişkin verileri içermektedir. Kuşkusuz, öğrenciler okuyacakları kitapları seçme ve edinmede birden çok yöntem kullanabilirler. Ancak, burada elde edilmek istenen veriler bu konuda "en çok" (ilk sırada) kullandıkları yöntemlerdir.

Tablo 8. Öğrencilerin Okumak İstedikleri Kitapları Edinme Yöntemleri

Nereden buldukları	N	%
Satın alırım	17	27,4
Sınıf kitaplığından ödünç alırım	3	4,8
Okul kitaplığından ödünç alırım	3	4,8
Halk kütüphanesinden ödünç alırım	26	41,9
Arkadaşlarımdan ödünç alırım	8	12,9
Hediye gelir	3	4,8
Diğer	2	3,2
Toplam	62	100,0

Tablo 8'de yer alan verilere göre halk kütüphaneleri öğrencilerin kitap edinmeleri için temel kaynak durumundadır. Öğrencilerin yaklaşık %40'ı okumak istedikleri kitapları halk kütüphanesinden ödünç aldıklarını belirtirken, okul ve sınıf kitaplıklarından ödünç alanların oranı %5 düzeyinde kalmaktadır. Öğrenciler kitap edinmede ikinci sırada satın almayı belirtmişlerdir. Öğrencilerin okumak istedikleri kitapları genellikle halk kütüphanesinden aldıklarına ilişkin bulgu sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğu (%64,7) tarafından da desteklenmiştir.

Buna karşın, Türkçe kitaplar için çocukların genellikle Türkçe öğretmenlerinin kişisel kitaplıklarından yararlandıkları anlaşılmaktadır.

Yapılan görüşmelerde öğrenciler okuyacakları kitapları seçerken önce türüne, sonra fiyatına ve daha sonra da fiziksel özelliklerine baktıklarını ve kitapları genellikle pahalı bulduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 9. Öğrencilerin Okumak İstedikleri Kitapları Bulma Güçlükleri

Zorluk çekiyor mu?	N	%
Evet	9	14,5
Hayır	21	33,9
Bazen	32	51,6
Toplam	62	100,0

Tablo 9 öğrencilerin okumak istedikleri kitapları bulmada güçlüklerle karşılaşmış ve karşılaşmadıklarını gösteren verileri içermektedir. Öğrencilerin üçte biri okumak istedikleri kitapları bulmakta “zorluk çekmediğini” söylerken, %14,5’i (9) “zorluk çektiğini” ve yarısından fazlası da “bazen zorluk çektiğini” ifade etmişlerdir. Gerek sınıf öğretmenlerinin gerekse Türkçe öğretmenlerinin büyük çoğunluğu öğrencilere Türkçe kitap önermede ve bulmada büyük güçlükler yaşadıklarını, Almanca kitaplar için bu sorunun yaşanmadığını dile getirmişlerdir.

Gerek anket gerekse yapılan görüşme sonuçlarına göre okuma alışkanlığına sahip öğrenciler arasında bugüne kadar okuyup beğendiği kitap ve yazar adı verebilen öğrencilerin oranı son derece düşük (%11,1) çıkmıştır. Bu oran kitap okuduğunu söyleyen öğrencilerin dahi sağlam bir okuma alışkanlığına sahip olmadıklarını göstermektedir. Dile getirilen Türkçe kitaplar içinde Nasrettin Hoca, Keloğlan; yazarlar içinde Aziz Nesin, Kemalettin Tuğcu ve Emine Şenlikoğlu; Alman yazarlar arasında Astrik Obalis ve okudukları kitaplar arasında *Tom und Jerry*, *Lisa und die Katze*, *Wauga* bulunmaktadır.

Öğrencilerin Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarına İlişkin Genel Bulgular

Araştırmamızda kütüphane kullanımı için “kütüphaneye üye olma” ve “kütüphaneye gitme sıklığı” olmak üzere iki ölçüt kullanılmıştır. Ayrıca, araştırmaya dahil edilen okullardan yalnızca birinde okul kitaplığının bulunması ve var olan sınıf kitaplıklarının da son derece yetersiz ve işlevsiz olmaları nedeniyle gerek “üyelik” gerekse “kütüphaneye gitme sıklığı” ölçütleri halk kütüphaneleri temelinde ele alınmıştır. Yani, sınıf kitaplıkları ve okul kütüphanesi tarafımızdan değerlendirmeye alınacak nicelik ve nitelikte görülmemiştir.

Öğrencilerin kütüphane kullanma sıklıklarına ilişkin bulgular Tablo 3’te verilmiş ve bu bulgulara ilişkin değerlendirmeler de orada yapılmıştı. Elde edilen diğer bazı araştırma verilerine göre, öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi (%63,9) kütüphaneye üye değildir. Üyeliğin kütüphaneye gitme sıklığına göre daha sağlam bir kullanımı ifade ettiği göz önüne alınır ve bu alışkanlığın kazanılma döneminin de okul yılları olduğu düşünülürse, kütüphaneye üye ol-

mayanların oranı oldukça yüksek sayılabilir. Bu oranın okul ile ilişkisinin bittiği yıllarda daha da yükselme olasılığı sorunu iyice ağırlaştırmaktadır.

Öğrencilerin Halk Kütüphanesini Kullanma Amaçları ve Zamanları

Öğrencilerin halk kütüphanesini kullanma amaçları en az kullanma sıklığı kadar önem taşımaktadır. Buna ilişkin veriler Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10. Öğrencilerin Halk Kütüphanesini Kullanım Amaçları

<i>Amaçlar</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Ders çalışmak-ödev yapmak	5	12,8
Kitap ödünç almak	26	66,7
Kaset, CD vb. ödünç almak	3	7,7
Kitap, dergi, gazete okumak	5	12,8
Toplam	39	100,0

Kitap ödünç almak amacıyla kütüphaneye gidenler çoğunluktadır. Dikkati çeken diğer bir nokta ise kaset, CD vb. kitap dışı materyal ödünç almak amacıyla kütüphaneye gidenlerin oranının son derece düşük oluşudur. Bu, öğrencilerin kitap dışı materyale ilgilerinin yüksek olmadığı anlamına gelmektedir. Bir başka deyişle, öğrenciler, bir anlamda, geleneksel kütüphane kullanıcıları görünüşü çizmektedirler.

Öğrencilerin halk kütüphanesini genellikle kitap ödünç alma amacıyla kullandıkları ve kaset, CD vb. materyal ödünç almanın düşük olduğu sonucu halk kütüphanecilerinin verdiği bilgilerle de doğrulanmaktadır.

Araştırma bulgularına göre öğrenciler halk kütüphanesini genellikle (%61,5) hafta içi boş zamanlarında ve hafta sonları (%39,5) kullanmaktadırlar.

Öğrencilerin Kütüphane Kullanma Geçmişleri

Genel olarak kütüphane kullanma alışkanlığının edinilme sürecinde bireylerin çocukluk döneminde kütüphaneye ilk kez ne zaman ve kiminle gittikleri ve yine ilk kez hangi kütüphaneye gittikleri büyük önem taşımaktadır.

Tablo 11. Öğrencilerin Yaşamlarında Kütüphaneye İlk Kez Gittikleri Dönem

<i>Ne zaman gittiği</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Kreşte	7	9,6
1. sınıfta	8	10,9
2. sınıfta	13	17,8
3. sınıfta	16	21,9
4. sınıfta	14	19,2
Hatırlamıyorum	15	20,6
Toplam	73	100,0

Öğrencilerin, en çok ilkokul 3. sınıfta ilk kez bir kütüphaneye gittikleri anlaşılmaktadır (Tablo 11). Oysa, bu oranın özellikle 1. sınıf için yüksek olması beklenirdi. Dikkati çeken bir başka nokta ise, bir kütüphane ile okul öncesi dönemde tanışma oranının da çok düşük (%9,6) oluşudur. Öğrencilerin beşte birinin kütüphaneye ilk gittikleri dönemi hatırlayamamaları, kütüphanelerin onlarda ilk kez karşılaştıklarında kalıcı bir iz bırakmadığı biçiminde yorumlanabilir. Kısacası, bulgular öğrencilerin kütüphane kullanma geçmişlerinin çok eski olmadığını göstermektedir.

Öğrencilerin kütüphane kullanma geçmişlerine ışık tutacak bir diğer bulgu da tanışılan ilk kütüphane türüdür. Kütüphane kullanmaya ilişkin alışkanlık sürecinin genelde çocuk kütüphanesi ile başlayıp, okul, halk, üniversite/araştırma ve yine halk kütüphanesi ile sürmesi beklenir. Araştırmamızda, öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%65,7) ilk kez halk kütüphanesi ile tanıştığı, bunu okul kütüphanesinin izlediği (%12,3) anlaşılmaktadır. İlk kez gittiği kütüphaneyi anımsayamayan öğrencilerin oranı da düşük değildir (%20,5).

Kütüphaneye gitme alışkanlığı edinme sürecinde kütüphaneye ilk kez kiminle gidildiği etkileyici bir unsur olabilmektedir. Kütüphaneye ilk kez anne-baba ile gitmek anne-baba duyarlılığını göstermesi açısından önemlidir. Oysa, bulgulara göre, bir kütüphaneye ilk kez anne-babasıyla giden öğrencilerin oranının son derece düşük (%8,6) olduğu, kütüphaneye ilk kez öğretmenleri ile giden öğrencilerin oranının da %17,2'de kaldığı anlaşılmaktadır. Sınıf seçeneği ile birleştirildiğinde öğretmenin bu konudaki katkısı, %43,1'e yükselmek-

tedir. Buna karşın, hatırlayamayanlarla birlikte kütüphaneye hâlâ hiç gitmeyen öğrencilerin %46,3'lük oranında öğretmenin payı/sorumluluğu az değildir.

Öğrencilerin Halk Kütüphanelerine İlişkin Düşünceleri

Öğrencilerin gördükleri ya da kullandıkları kütüphanelere ilişkin düşünceleri özellikle onlardaki kütüphane bilincini ve aynı zamanda ilgili kütüphanelerin kullanıcı gözüyle yansımaları ortaya çıkarması açısından önemlidir.

Tablo 12. Öğrencilere Göre Halk Kütüphanelerinin Durumu

<i>Halk kütüphanesi nasıl?</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Çok iyi	25	64,1
İyi	10	25,6
Orta	3	7,7
Kötü	1	2,6
Toplam	39	100,0

Tablo 12'deki bulgulara göre, öğrencilerin halk kütüphaneleri ve oradaki görevlilere ilişkin düşünceleri olumludur. Kütüphane kullanan öğrencilerin üçte ikine yakını kütüphaneleri "çok iyi", dörtte biri de "iyi" bulmaktadır. Kütüphaneyi kötü bulan sadece bir öğrenci çıkmıştır. Bu bulgular, öğrencilerde kütüphane kullanım alışkanlıklarına ilişkin görülen olumsuzluğun büyük ölçüde kütüphane dışı nedenlerden kaynaklandığı biçiminde yorumlanabilir.

Öğrencilerin Okuma Materyalinin Ne Kadarını Kütüphanelerde Bulabildiklerine İlişkin Düşünceleri

Kütüphanelerin okuma alışkanlığı yaratmadaki temel işlevlerinden birisi kullanıcılar için uygun okuma materyali sunma noktasında yoğunlaşmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin aradıkları okuma materyalinin ne kadarını kütüphanelerde bulabildiklerine ilişkin düşünceleri bu işlevin gerçekleşme düzeyini göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Okul ve sınıf kitaplıkları olan okullardaki öğrencilerin büyük bölümü bu kitaplıklarda aradıkları Almanca kitapları bulabildiklerini, Almanca CD vb. kitap

dışı materyali ise az da olsa bulduklarını belirtmişlerdir. Buna karşın, öğrenciler gerek Türkçe kitap gerekse kitap dışı materyali genellikle hiç bulamadıklarını dile getirmişlerdir. Araştırma kapsamındaki bir okulda yer alan okul kütüphanesi görevlisi kütüphanenin materyal de dahil her açıdan yetersiz olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca, bu kütüphaneci, kütüphaneye genellikle, duyduğu ve yayınevi kataloglarında gördüğü kitapları satın aldığını, Türkçe kitaplar için Türkçe öğretmenlerinden yardım istediğini belirtmiştir.

Öğrencilerin Okuma/Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları ve Televizyon İzleme Sıklıkları

Televizyon, video ve bilgisayar gibi medya araçlarının kullanımının öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanımı üzerine etkisini bilmek, özellikle aileler ve öğretmenler açısından bu konuda alınacak tutumu önemli ölçüde biçimlendirecektir. Öğrencilerin günlük TV izleme süreleri Tablo 13'te verilmektedir.

Tablo 13. Öğrencilerin Günlük Televizyon İzleme Süreleri

<i>Televizyon izleme sıklığı (Günde)</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Hiç izlemem	5	4,6
1-2 saat	28	25,9
3-4 saat	46	42,6
5 saat ve daha fazla	29	26,9
Toplam	108	100,0

Öğrencilerin %43'ünün günde 3-4 saat televizyon izledikleri, 5 saat ve daha fazla TV izleyen öğrencilerin oranının da azımsanmayacak düzeyde (%27) olduğu görülmektedir. Günde 1-2 saat izleyenlerin oranı %25,9'dur. Bu bulgulara dayanarak, öğrencilerin büyük çoğunluğunun "çok" televizyon izledikleri söylenebilir. Televizyon izlemenin okuma alışkanlığına olumsuz etkisi, kuşkusuz günlük izleme süresinin yanı sıra ve belki de daha çok izlenen programların nitelikleriyle ilgilidir. Öğrencilerle yaptığımız görüşmelerde ailelerin çoğunlukla Türk televizyon kanallarını izledikleri anlaşılmıştır. Sözü edilen kanalların çocuklara uygun nitelikteki yayınlarının ise son derece sınırlı olduğu genelde kabul edilen bir gerçektir. Kısacası, izlenen programların niteliği de öğrencilerin okuma alışkanlıklarını olumsuz yönde etkileyebilecektir.

Aşağıdaki tablolarda yer alan veriler televizyon izleme süresinin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerindeki etkisine ilişkin bazı ipuçları sunmaktadır:

Tablo 14. Öğrencilerin Kitap Okuma Sıklıkları ile Televizyon İzleme Yoğunlukları Arasındaki İlişki

Televizyon izleme sıklığı (Günde)	Kitap okuma sıklığı							
	Hiç okumam		2 ayda 1 kez ve daha az		Ayda 1 kez		1 ayda 2 kez ve daha fazla	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Hiç izlemem	3	6,5	1	2,6	0	0,0	1	1,3
1-2 saat	6	13,0	10	26,3	8	47,1	4	57,1
3-4 saat	22	47,8	17	44,7	5	29,4	2	28,6
5 saat ve daha fazla	15	32,6	10	26,3	4	23,5	0	0,0
Toplam	46	100,0	38	100,0	17	100,0	7	100,0

Tablo 14 verilerine göre, hiç kitap okumayanların %80,4'ü üç saat ve daha fazla televizyon izlerken, bu oran "sık okuyan" öğrencilerde %28,6'dır. Aynı farklılık "hiç izlememe" durumunda da görülmektedir. Bu bulgulara dayanarak, hiç kitap okumayanların çok daha fazla televizyon izledikleri, bir başka deyişle, yoğun olarak televizyon izlemenin kitap okumayı olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

Tablo 15. Halk Kütüphanesine Gitme Sıklığı ile Televizyon İzleme Süresi Arasındaki İlişki

Televizyon izleme sıklığı (Günde)	Halk kütüphanesine gitme sıklığı							
	Hiç gitmem		2 ayda 1 kez ve daha az		Ayda 1 kez		1 ayda 2 kez ve daha fazla	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Hiç izlemem	4	5,8	1	6,7	0	0,0	0	0,0
1-2 saat	10	14,5	8	53,3	7	36,8	3	60,0
3-4 saat	32	46,4	4	26,7	8	42,1	2	40,0
5 saat ve daha fazla	23	33,3	2	13,3	4	21,1	0	0,0
Toplam	69	100,0	15	100,0	19	100,0	5	100,0

Tablo 15'e göre, halk kütüphanesine "sık" (ayda iki kez ve daha fazla) giden öğrencilerin yarısından fazlası günde 1-2 saat televizyon izlerken, halk kütüphanesine hiç gitmeyen öğrenciler için bu oran %14,5'e düşmektedir. Buna karşın, halk kütüphanesine hiç gitmeyenlerin %33,3'ü günde 5 saat ve daha fazla televizyon izlerken, bu yoğunlukta televizyon izleyen "sık okuyan" öğrenci bulunmamaktadır. Kısacası, televizyon izlemenin kütüphane kullanımını da olumsuz yönde etkileyebilen bir olgu olduğu söylenebilir.

Sonuç

Viyana'da okuyan ve anadili Türkçe olan ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerine yapılan araştırmanın yukarıda sunulan bulguları çerçevesinde elde edilen sonuçlarını şöyle sıralayabiliriz:

1. Öğrencilerin büyük bir bölümü okuma alışkanlığına sahip değildir. Okuma alışkanlığına sahip olan öğrencilerin de büyük çoğunluğunun bu alışkanlıkları "zayıf"tır. Öğrencilerin çok küçük bir bölümü "güçlü" bir okuma alışkanlığına sahiptir.
2. Öğrenciler, aynı eğitim sisteminde yer alan Avusturyalı öğrencilere göre daha az kitap okurlarken, diğer etnik topluluk öğrencileri ile aralarında, bu konuda anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır.
3. Öğrenciler hoşlandıkları, daha güzel konuşmak istedikleri ve aileleri istediği için kitap okumaktadırlar.
4. Öğrenciler genellikle kitaplarını evlerinde, boş zaman bulduklarında okumakta, en çok masal ve çizgi romanlardan hoşlanmaktadır. En az tercih ettikleri kitap türü ise polisiye romanlardır.
5. Öğrencilerin çoğunluğu Almanca kitap okumaktadır. Türkçe kitap okuyan öğrenci sayısı son derece azdır. Türkçe kitap okumanın azlığı büyük oranda Türkçe kitap bulunamamasından kaynaklanmaktadır.
6. Öğrenciler okuyacakları kitapları genellikle kendi kendilerine seçmektedirler. Bu konuda öğretmen ve anne-babanın yardımı yetersizdir. Öğrenciler okuyacakları kitapları seçerlerken kitabın önce türüne, sonra fiyatına ve fiziksel özelliklerine dikkat etmektedir.

7. Öğrenciler okumak istedikleri kitapları çoğunlukla halk kütüphanesinden ödünç almaktadırlar. Bu konuda okul ve sınıf kitaplıkları son derece yetersiz kalmaktadır. Öğrencilerin önemli bir bölümü de okuyacakları kitabı satın almaktadır. Öğrenciler satın aldıkları kitapları genellikle pahalı bulmaktadırlar.
8. Öğrenciler ve öğretmenler genellikle Türk çocuk edebiyatının çağdaş eserlerinden haberdar değildirler.
9. Öğrencilerin büyük çoğunluğu kütüphane kullanma alışkanlığına sahip değildir. Öğrenciler genelde kütüphaneye üye değildirler. Üye olanlar da kütüphaneyi az kullanmaktadırlar. Öğrencilerin kütüphane kullanma alışkanlığı düzeyleri okuma alışkanlığı düzeylerinin altındadır.
10. Öğrenciler halk kütüphanesini çoğunlukla kitap ödünç almak amacıyla kullanmaktadırlar. Kütüphaneyi kaset, CD vb. materyal ödünç almak için kullanan öğrenci sayısı çok azdır.
11. Öğrenciler bir kütüphane ile ilk kez ilkokul döneminde öğretmenleri aracılığıyla tanışmışlar ve çoğunluğunun ilk kez gittiği kütüphane halk kütüphanesi olmuştur.
12. Öğrenciler halk kütüphanelerini ve oradaki görevlilerin yaklaşımlarını "iyi" bulmaktadırlar.
13. Öğrenciler okumak için aradıkları Almanca kitapların çoğunu, kaset ve CD'lerin büyük bölümünü halk kütüphanelerinde bulmaktadırlar. Ancak, Türkçe kitap ve özellikle kaset ve CD bulmakta sıkıntı yaşamaktadırlar.
14. Okullarda okul ve sınıf kitaplıkları son derece yetersiz ve işlevsizdir. Okulların büyük kısmında okul kitaplığı bulunmamaktadır. Okul kitaplığının olmadığı okullarda dahi sınıf kitaplıkları az ve yetersizdir. Ayrıca, okul ve sınıf kitaplıklarındaki Türkçe kaynaklar da yok denecek kadar azdır.
15. Öğrencilerin televizyon izleme yoğunlukları onların okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını olumsuz yönde etkilemektedir. Televizyonu çok izleyen öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları düşmektedir.

Öneriler

1. Ele aldığımız sorunun temelli çözümü Avusturya ve Türk hükûmetlerinin eğitim-kültür politika ve uygulamalarıyla, ilgili hükûmetler arasındaki işbirliğinde yatmaktadır. Ancak, araştırmamız bu konuda öneriler getirmeye uygun değildir. Bu nedenle, bu noktaya dikkat çekmekle yetiniyoruz.
2. Herşeyden önce, okuma ve kütüphane kullanımının önemi ilgili tüm kişi ve kurumlar (devlet, hükûmet, bakanlık, medya, eğitim-kültürle ilgili yöneticiler, okul müdürleri, öğretmenler, veliler ve öğrenciler) tarafından doğru ve yeterince anlaşılmalıdır. Sözü edilen kişi ve kurumların bu konuya duyarlılıkları sağlanmalıdır.
3. Özellikle aileler ve öğretmenler okuma/kütüphane kullanma alışkanlığı edinme konusunda eğitilmelidirler. Bu konuda öğretmenler meslek öncesi ve meslek-içi eğitim alabilir, aileler için okullar düzenli olarak bilgilendirici toplantılar yapabilirler. Çünkü, aileler sözü edilen alışkanlıklar konusunda bilinçlendirilmediği sürece öğretmenlerin çabası yetersiz olacaktır. Ailelerin ve öğretmenlerin eğitimi konusunda Türk aile ve öğretmen derneklerinin ve halk kütüphanelerinin katkıları sağlanabilir. Bu eğitim toplantılarında aileler öncelikle konunun önemine inandırılmalı ve sonra yapabilecekleri/yapmaları gerekenler anlatılmalıdır. Kısacası, sorunun en önemli ayakları aile ve öğretmenlerdir. Doğrudan ve yalnızca çocuklara (öğrencilere) ulaşmaya çalışmak yanlış ve eksik bir çaba olacaktır.
4. Öğrencilerin okuma materyali bulamama sorunları çözüme kavuşturulmalıdır. Bu amaçla;
 - i. Etnik topluluk yazarları ve yayıncılığı desteklenmelidir.
 - ii. Türk öğrencilerinin Türkçe kitap gereksinimleri mutlaka karşılanmalıdır. Bu amaçla ilgili kurumlar aracılığıyla Türk hükûmetinden yardım istenmelidir.
 - iii. Bu konuda yararlanılabilecek önemli bir kaynak da Viyana'daki halk kütüphaneleridir. Avusturya hükûmeti ve diğer yetkili kurumlar kütüphanelerin Türk (ve tabii diğer etnik topluluk) öğrencilerine

yönelik materyal sağlanmasına parasal ve diğer türden destek sağlanmalıdır. Viyana'daki tüm kütüphanelere Türkçe kitap alınmalıdır. Bu kitapların çoğunluğu çocukların en çok hoşlandıkları masal ve çizgi romanlar olmalıdır.

5. Özellikle öğretmenler öğrencilere kitap seçiminde yardımcı olmalıdırlar. Türk öğrencilerin Nasrettin Hoca ve Keloğlan gibi kitapların yanı sıra çağdaş Türk çocuk edebiyatının ürünleri ile de tanışmaları sağlanmalıdır.
6. Öğrencilerin bir kütüphane ile okul öncesi dönemde tanışmaları ve kütüphane kullanmaları sağlanmalıdır. Bu amaçla kreşlerin duyarlılığı artırılabilir.
7. Sözü edilen tanışma sağlanmış olsun ya da olmasın öğrenciler ilkokul birinci sınıfın başından itibaren kütüphaneye düzenli olarak götürülmelidir.
8. Ele aldığımız konuda sorunun en önemli parçalarından birisi de okul ve sınıf kitaplıklarının durumudur. Acil olarak çözümlenmesi gereken sorun okulların ve bu okullardaki sınıfların kitaplıklara sahip kılınmasıdır. Okullarda ve sınıflarda yeterli ve işlevsel kitaplıklar olmadığı sürece ele aldığımız sorun çözümlenemez. Üstelik bu sorun yalnızca Türk öğrencileri etkileyen bir sorun olmaktan çok tüm öğrencileri ve eğitim sistemini ilgilendiren bir konudur. Ayrıca, okul ve sınıf kitaplıklarındaki Türkçe yayın oranı artırılmalıdır.
9. Halk, okul ve sınıf kitaplıkları arasında sürekli, düzenli ve ciddi bir işbirliği sağlanmalıdır.
10. Halk kütüphanelerindeki özellikle Türkçe kaset, CD vb. kitap dışı materyal koleksiyonu artırılmalıdır. Türkçe kitap girişinde süreklilik sağlanmalı ve halk kütüphanelerinde Türklere yönelik olarak verilen özel hizmetler geliştirilmelidir.
11. Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları konusunda veli ile öğretmen arasında sıkı bir işbirliği gerçekleştirilmelidir.

12. Öğrencilerin yalnızca okuma ya da kütüphane kullanma alışkanlığına değil her iki alışkanlığa birden sahip olmaları için çalışılmalıdır. Çünkü, bu iki alışkanlık birbirini beslemektedir.
13. Öğrencilerin televizyon izleme yoğunlukları mutlaka azaltılmalı ve seçici izleyici olmalarına çalışılmalıdır.
14. Öğrenciler sık sık sinema, tiyatro, konser, kitap sergi ve fuarları, kitabevi gibi yerlere götürülmeli, kitap kulübüne üye ve bir dergiye abone olmaları sağlanmalıdır.
15. Öğretmenler, öğrencileri okumaya ve kütüphane kullanmaya yönlerecek ödevler vermelidirler.
16. İlkokul eğitim-öğretim programları bu alışkanlıkları destekleyecek etkinlikler açısından gözden geçirilmeli ve zenginleştirilmelidir.

Kaynakça

- ALA. (1978). *Book reading and library usage; a study of habits and perceptions*. New Jersey: Gallup.
- Bamberger, R. (1990). *Okuma alışkanlığını geliştirme*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- BMUK. (1998a). *Abt. V/B/5, SchülerInnen mit nichtdeutscher Muttersprache, Informationsblätter*. 2/98, Jan 1998. Wien: BMUK
- _____. (1998b). *Österreichische Schulstatistik Heft 47, 97/98, Wien Sept. 1998. Stadtschulrat für Wien, Schulberatungstelle für Migratinnen*. Wien: BMUK.
- Çingir, H. (1990). *Örnekleme kuramı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi.
- Freire, P. ve Macedo, D. (1998). *Okur yazarlık: Sözcükleri ve dünyayı okuma*. Ankara: İmge.
- IFLA. (1992). *Halk kütüphaneleri için hizmet kılavuzu*. (Çev. Sevgi Hıssım). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Mylopoulos, C. (1985). Trends in multicultural programming. *Canadian Library Journal*, 42(1): 23-25.

- ÖSTAT. (1998). *Österreichisches Statistisches Zentralamt Bevölkerung JD 1997*. Wien: Östat.
- Sağlamtunç, T. (1986). Federal Almanya halk kütüphanelerinde Türklere verilen hizmetin yaygınlaştırılmasında Türk ve Alman kütüphanecilerin işbirliği. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 35(3): 3-13.
- Simsova, S. (1980). Library training for services to minority ethnic groups: Concepts and general principles. *Library Trends*, 29(2): 245-258.
- _____. (1992). Multicultural populations: Their nature and needs. *Multicultural librarianship: An international handbook* içinde (s. 11-43). München: K.G. Saur.
- Stadler, A. (1980). Children of guest workers in Europe: Social and cultural needs in relation to library services. *Library Trends*, 29(2): 325-334.
- Vogt, H.J. (1980). Library resources for ethnic minorities in the Federal Republic of Germany. *Library Trends*, 29(2): 293-298.
- Yılmaz, B. (1993). *Okuma alışkanlığında halk kütüphanelerinin rolü*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- _____. (2000). Çok kültürlü toplumlarda etnik azınlık çocuklarının okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(4): 451-465.